

Nec mireris si patrem filius glorificat, tota enim hypostasis unigeniti generoris est gloria, nam quae facta sunt & celum & Angelum gloria sunt creatoris, verum quia haec nimis infime sita sunt, respectu dignitatis ipsius, filius filius cum Deus perfecte sit similius genitori, perfecte glorificat patrem.

A THANA. Nouimus etiam si pater Salvatorem humana proferre, habet enim adiunctam humanitatem diuinam: nec te men proper corporis regimur Deum ignores. Sed quid respondet in hoc, qui volunt substantiam esse malum, formantem virum fibi Deum alium a vero patre Christi. Et hunc dicunt esse unigenitum malum creatorum, nequitque principem, nec non mundus machinam conditorem. At autem Dominus approbans verba Moysi: Confiteor tibi pater Domini cali & terra. EPIPH. Editum vero a Marcone Euangelium habet. Ev. xxi. eucharisto, id est gratias ago tibi Domine cali, tacens quod dicitur, Pater, & quod dicitur, & terra, ne videatur Christus opificem cali & terra esse patrem suum. Redargitur autem, quia idem paulo infra habebat pater. A M B R O. Postremo aperit celeste mysterium, quo pluit Deo ut parvulus magis quam prudentibus huius mundi suam gratiam reuelaret, vnde sequitur: quod abscondisti haec a sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea parvulis.

H THEOPHIL. Potest sic distinguuntur, ut dicatur a sapientibus, id est a Pharisaeis & Sribis legem interpretantibus. & Et prudentibus, id est ab his qui a Sribis fuerant docti, sapientis, n. est qui docet, prudens vero qui docetur. Parvulus vero vocat Dominus suos discipulos, quos non legis doctores, sed de turba & pescatores elegit, qui sunt vocati non maluoli quasi parvuli. A M B R O. Vel sciret utrum hic accipianus, qui se exalte non nouerit, & phalerata sermonibus arcem sua facere prudenter, quod Pharisaei plerique faciunt.

B E D A. Gracias igitur agit, sed quod Apostolus parvulus aduentus sui aperuit sacramenta, que ignoraverunt Scribe & Pharisaei, qui sibi sapientes videtur, & in conspectu suo prudentes. T H E O P H I L. Abscondita scitur cur misteria ab his, qui putant se esse sapientes, & non sunt, nam si essent, eis reuelari fuisse. B E D A. Vnde sapientibus & prudentibus non insipientes & hebetes, sed parvulos, id est humiles appolit, ut probaret se timorem damnasse non acumen.

O R I G E N E. Senus enim defectus preparatio fit superuenientis perfectionis. Quia enim non sentit, quod careat vero bono, propter bonum preceps quod sibi inesse videtur, vero bono priuaturo. C H R Y S O S T O. Non autem latet & gratias agit, quod Dei misteria latebant Scribes & Pharisaei, haec enim non erat materia alacritatis: sed genitus, sed de hoc gratias agit, quia quod sapientes non nouerant, hi nouerunt. Gratias autem super hoc agit patri, cum quo ipse fecit, & offendens nimiam dilectionem qua diligit nos. Offendit autem consequenter, quod huius rei prima voluntas sua sit, & patri qui propria voluntate hoc agerat, etiam pater, quia sicut pluit ante te. G R E G O R I U S. His verbis exempla humilitatis accipimus, ne temere discutere superma confusa de aliorum vocatione, aliorumve repulsione presumamus. In iuventu enim fuit numerus, ut nos sibi conformes faciat per sanctificationem atque iustitiam. T H E O. Beatus autem eos & eos similis, qui cum fide recipiunt ex hoc, quod antiqui Prophetae & Reges Deum in carne videbant & audirebant. vnde sequitur: Dico n. v. q. multi Proph. & Re. viderem q. vos vide. & non vide. & audi. q. vos audi. & non au. B E D A. Mattheus apertius Prophetas & iustos appellat ipsi. n. sunt Reges magni, q. a tentationem suarum motibus non tenti sunt succubentes, sed regendo pessime nouerunt. C H R Y S O. Ex hoc autem plures existimantur Prophetas caruisse Christi notitia: sed si optauerint videre q. viderunt Ap. n. o. n. illum v. eturum ad hoies, & dispensaturum quod dispofitum nullus. n. habet horum appetitum quod mente non conceperit, nouerunt ergo filium Dei. vnde non simpliciter dicit: Voluerunt videre me: sed quae vos vident, nec audire me: sed quae vos audit. Viderant, ipse, non tamen carnatum, nec cum hominibus conuerstantem, nec tanta maiestate eis loquenter. B E D A. Illi, n. longe insipientes per speculum & in enigmate viderunt. A postoli aut in praesertim habentes Dm quicquid voluerint interrogando dilectes, nequaquam Angelos aut alias visionum spes opus habebant doceri. O R I L. Sed quare dicti plerosq; Prophetas optasse, non autem omnes, quia de Abraham dicitur: viderit diem Christi & latet ei, quia visionem non plures, in quo pauci contigerunt, fuerunt autem alii Prophetae & iusti non cari, ut visionem Abrah. & penit. Apóstolorum attingerent. Et hos dicit non vidisse, sed optasse.

h B E D A.

h B E D A. Dixerat supra Dm, q. nostra scripta sunt in celis, vnde ut puto occasione tentandi Dm legisperitus a suis. vnde dicit: Et ecce qui legis per surrexit tentans illum. C Y R. Erant, n. quidam verbosi circieentes totam regionem Iudeorum incutientes Christum & dicentes, q. pceptum Moysi inutile diceret, ipse autem quidam nouas doctrinas pincebat, volens ergo legislaverit, feducere Christum, vt aliquid contra Moysem loqueretur, adeo tentans ipsum, Magistrum vocatis, dicens non patiens. Et qui dicitur solitus erat his, qui veniebant ad eum loqui de vita aeterna, utrūque legislatus, itaque pater per id quod est, nouit filium, & filius per id quod est, nouit patrem.

h Et ecce quidam legisperitus surrexit tentans illum & dicens. Magister, quid faciendo vitam aeternam possidebo? At ille dixit ad eum. In lege quid scriptum est? Quomodo legis? Ille respondens dixit. Diligens dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & proximum tuum sicut teipsum. Dicitur illi. Recte responderet eadem via, & viso illo, præteriuit. Similiter & Leuita, cum esset secus locum & vide-

ta sunt ex Deuteronomio quidem illud: Diliges dominum Deum tuum: Ex Leuitico vero illud: Diliges proximum tuum sicut teipsum. Hoc autem dictum contra sequaces Valenti, Basilius, & Marianos. Quid n. aliud voluit nos facere ad quarendum vitam eternam?

i Ille autem volens iustificare seipsum, dixit ad Iesum. Et quis est meus proximus? Suscipientes autem Iesus dixit. Homo quidam defecdebat ab Hierusalem in Hierico & incidit in latrones, qui etiam depolauerunt eum, & plagiis impositis abierunt, semiuero relicto. Accidit autem ut Sacerdos quidam defecderet eadem via, & viso illo, præteriuit. Similiter & Leuita, cum esset secus locum & vide-

ta sunt. Sequitur.

h At ille dixit ad eum: In lege quid scriptum est? Quo legis? A M B R O. Erat, n. qui fibi legisperitus vir qui verba legis tenet, vnde legi ignorant, & ex ipso legis capitulo docet eis leges ignorantes, probans, q. in principio statim lex patrem & filium piceauit, incarnationis Dm annunciat. sequitur.

C Sequitur. n. Illi respondens dixit. Dileximus te tu, ex te cor tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & proximum tuum sicut teipsum. Dicitur illi. Recte responderet eadem via.

h At ille dixit ad eum: In lege quid scriptum est? Quo legis? A M B R O. Erat, n. qui fibi legisperitus vir qui verba legis tenet, vnde legi ignorant, & ex ipso legis capitulo docet eis leges ignorantes, probans, q. in principio statim lex patrem & filium piceauit, incarnationis Dm annunciat. sequitur.

C Sequitur. n. Illi respondens dixit. Dileximus te tu, ex te cor tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & proximum tuum sicut teipsum. Dicitur illi. Recte responderet eadem via.

h At ille dixit ad eum: In lege quid scriptum est? Quo legis? A M B R O. Erat, n. qui fibi legisperitus vir qui verba legis tenet, vnde legi ignorant, & ex ipso legis capitulo docet eis leges ignorantes, probans, q. in principio statim lex patrem & filium piceauit, incarnationis Dm annunciat. sequitur.

C Sequitur. n. Illi respondens dixit. Dileximus te tu, ex te cor tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & proximum tuum sicut teipsum. Dicitur illi. Recte responderet eadem via.

h At ille dixit ad eum: In lege quid scriptum est? Quo legis? A M B R O. Erat, n. qui fibi legisperitus vir qui verba legis tenet, vnde legi ignorant, & ex ipso legis capitulo docet eis leges ignorantes, probans, q. in principio statim lex patrem & filium piceauit, incarnationis Dm annunciat. sequitur.

C Sequitur. n. Illi respondens dixit. Dileximus te tu, ex te cor tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & proximum tuum sicut teipsum. Dicitur illi. Recte responderet eadem via.

h At ille dixit ad eum: In lege quid scriptum est? Quo legis? A M B R O. Erat, n. qui fibi legisperitus vir qui verba legis tenet, vnde legi ignorant, & ex ipso legis capitulo docet eis leges ignorantes, probans, q. in principio statim lex patrem & filium piceauit, incarnationis Dm annunciat. sequitur.

C Sequitur. n. Illi respondens dixit. Dileximus te tu, ex te cor tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & proximum tuum sicut teipsum. Dicitur illi. Recte responderet eadem via.

h At ille dixit ad eum: In lege quid scriptum est? Quo legis? A M B R O. Erat, n. qui fibi legisperitus vir qui verba legis tenet, vnde legi ignorant, & ex ipso legis capitulo docet eis leges ignorantes, probans, q. in principio statim lex patrem & filium piceauit, incarnationis Dm annunciat. sequitur.

C Sequitur. n. Illi respondens dixit. Dileximus te tu, ex te cor tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & proximum tuum sicut teipsum. Dicitur illi. Recte responderet eadem via.

h At ille dixit ad eum: In lege quid scriptum est? Quo legis? A M B R O. Erat, n. qui fibi legisperitus vir qui verba legis tenet, vnde legi ignorant, & ex ipso legis capitulo docet eis leges ignorantes, probans, q. in principio statim lex patrem & filium piceauit, incarnationis Dm annunciat. sequitur.

C Sequitur. n. Illi respondens dixit. Dileximus te tu, ex te cor tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & proximum tuum sicut teipsum. Dicitur illi. Recte responderet eadem via.

h At ille dixit ad eum: In lege quid scriptum est? Quo legis? A M B R O. Erat, n. qui fibi legisperitus vir qui verba legis tenet, vnde legi ignorant, & ex ipso legis capitulo docet eis leges ignorantes, probans, q. in principio statim lex patrem & filium piceauit, incarnationis Dm annunciat. sequitur.

C Sequitur. n. Illi respondens dixit. Dileximus te tu, ex te cor tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & proximum tuum sicut teipsum. Dicitur illi. Recte responderet eadem via.

h At ille dixit ad eum: In lege quid scriptum est? Quo legis? A M B R O. Erat, n. qui fibi legisperitus vir qui verba legis tenet, vnde legi ignorant, & ex ipso legis capitulo docet eis leges ignorantes, probans, q. in principio statim lex patrem & filium piceauit, incarnationis Dm annunciat. sequitur.

C Sequitur. n. Illi respondens dixit. Dileximus te tu, ex te cor tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & proximum tuum sicut teipsum. Dicitur illi. Recte responderet eadem via.

h At ille dixit ad eum: In lege quid scriptum est? Quo legis? A M B R O. Erat, n. qui fibi legisperitus vir qui verba legis tenet, vnde legi ignorant, & ex ipso legis capitulo docet eis leges ignorantes, probans, q. in principio statim lex patrem & filium piceauit, incarnationis Dm annunciat. sequitur.

C Sequitur. n. Illi respondens dixit. Dileximus te tu, ex te cor tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & proximum tuum sicut teipsum. Dicitur illi. Recte responderet eadem via.

Lib.3.Hypo fudendo reliquerant semituum, quia ex parte qua potest intelligi
guosticon.

F a mortalibus, iustus a peccatoribus, non loco longe, sed diffimiliter
gere & cognoscere Deum vius est hoc, ex parte autem qua peccatis
contabescit & primitur, mortuus est, & hoc est quod subditur: {se-
mitum relitto.} A V G . Semitum enim habet vitalem mo-
tum, liberum arbitrium vulneratum, & ad eternam vitam, quam
perdidit redire non
sufficiebat: & ideo ia-
cebat, quia vites ei pa-
prie ad surgendum non
sufficiebant, vt ad se
fanandum medicum,
idei Deum requiretur.
T H E O. Aut se-
mitum dicitur hoc
post peccatum, quia
anima immortalis, &
corpus vero mortale,
ita ut medieras homi-
nis morti succumbat, aut quia humana natura in Christo spe-
rabat consequi salutem: ita ut non omnino morti succumberet:
sed inquit Adam peccaverat, mors in mundum intravit: in
Christi vero iustificatione mors erat defrumenta. A M B R O .
Vel spoliante qui accepimus indumenta gratia spiritualis, & sic
vulnera inferre consueverunt, nam si intemerata que sumptuosis
indumenta seruemus, plaga latronum sentire non possumus.
B A S I L. Vel potest intelligi, quod expoliante cum, plaga prius
impositis, procedunt enim vulnera nuditatem, ut intelligas quod
peccatum gratia procedat carentiam. B E D A . Dicuntur autem
plaga peccata, qd; haec natura humana integritas violatur. Abie-
runt autem nos ab infidis celando: sed infidularum fraudes
ocultando. C H R Y . Hic itaque homo, id est Adam iacebat de-
stitutus falutis, confusus vulneribus delictorum, cui nec
sacerdos Aaron transiens sacrifici potuit profuisse. Sequitur eni-
m. {Accedit autem ut faceret quidam descen. eadem via, & viro co-
praeferit. Nec etiam ei frater Moyses leuita, per legum potuit
subuenire, unde sequitur: {Similiter & leuita, cum esset fecus lo-
cum & videret eum, perrans.} A V G V . Vel in sacerdote, &
leuita duo tempora intelliguntur, legis scilicet, & prophetarum,
in sacerdotem lex, per quam sacerdotum & sacrificia instituta sunt,
in leuita vaticinium prophetarum, quorum temporibus huma-
num genus sanari non potuit, quia per legem ceditio peccati non
abolevit. T H E O P H . Dicit autem praeterit, quia lex venit,
& stetit usque ad tempus proximum, deinde non valens curare, abiit:
vide etiam qd; lex non ad hoc data est prerogativa ut hominem
curaret: non enim poterat homo principio suscipere Christi
mysterium, & ideo dicit: {Accedit ut sacerdos quidam, quod con-
suevit dicere in his quae non premeditatice sunt, A V G V .
de Verbis domini. Vel quia homo descendens a Hierusalem in Hie-
rico Israelita fuisse intelligit, quod intelligi potest, quia transiens
sacerdos usque genere proximus praeferit, iacentem, transit leui-
ta, & hic genere proximus, iacentem & ipse contempti. T H E O .
Misericordia inquam illius fuisse cum cogitarent, postmodum ve-
tero deuicii abierunt retro, hoc enim designat quod
dicit: {Praterit.} A V G V . de Verbis domini. Transi Samaritanus
genere longinquus, misericordia proximus, fecit quod sequitur: {Samaritanus autem quidam iter faciens, venit fecus eum.} In quo Samaritanus se voluit intelligi dominus noster Iesus Christus. Samaritanus enim custos interpretatur, & de ipso dicitur.
Non dormitib; neque dormit qui custodit Israhel, quia resur-
gens a mortuis, tam non moritur. Denique cum dictum esset illi:
Quia Samaritanus es, & demonum habes, negavit te habere de-
monium, quia se nouerat demonum expulsorem, non se negavit
infirmi cultodem. G R E C V S . Vocat autem hic Christus se
Samaritanus oportet, cum enim aliquo queratur legisperitum su-
perbit in lege, voluit exprimere qd; nec sacerdos nec leuita,
& qui conuerfabantur in lege, legis propostrum implebant: sed ipse
venit confundit legis propostrum. AMBRO . Hic autem
Samaritanus etiam erat descendens. Quis enim est qui descendit
de celo, nisi qui ascendit in celum, filius hominis qui est in celo?
T H E O . Dicit autem: {Iter faciens} quia ex propostru hoc fa-
tuens, vt nos curaret. A V G V . Venit autem in similitudine carni-
peccati: id est fecus eum quasi in similitudine. G R A E C V S .
Vel fecus viam venit, fuit enim vere viator, non deuator, gratia
nostrae descendens ad terram. A M B R O . Veniens autem factus est
compassio nostra susceptione finitus, & misericordia colla-
tione vicinus, unde sequitur: {Et videns eum misericordia motus est.}
A V G . Videns quidem eum iacentem, non valentem, non curre-
tem: & ideo misericordia motus est, quia in eo nullum meritum in-
venit, quo curari dignus esset: sed ipse de peccato dñauit peccatum
in carne, unde sequitur: {Et apropianus ligavit vulnera eius, in-
fundens oleum & vinum.} A V G . de Verb. Domi. Quid n. tam
longinquum, quid tam remotum, qd Deus ab hominibus immortali-

Cap.6.

Lib.3.Hypo

Cap.6.

Lib.1.c.30.**Lib.2.q.19.****Lib.2.q.19.**

pro quibus retributionem accipiant. A M B R O . Beatus ergo il-
le stabularius qui alterius vulnera curare potest. Beatus ille, cui di-
cit Iesus: {Quodcumq; supererogaueris, reuertens reddam tibi.} Sed quando reuertis domine, nisi iudicij die? Nam licet vbique
fias semper, & stans in medio nostrum non cerneris a nobis: erit ta-
men tempus quo vni
uersa caro te respi-
ciet reuertent. Red-
des ergo quod debes
beatiss, quibus es debi-
tor. Vtiam nos si-
mus idonei debito-
res, vt quod acce-
pimus possimus exolu-
re. C Y R I L . His
pmis, oportune iā
dominus legisperit
interrogas subdens:

e Factum est autem dum irēt,
& ipse intravit in quoddam ca-
stellum, & mulier quadam Mar-
tha nomine, exceptit illum in do-
mum suā, & huic erat foror no-
mine Maria. quæ etiam sedens
fecus pedes Domini, audiebat
verbū illius. Martha autem sa-
tagebat circa frequens ministe-
re, nec in responden-
to Domino a forore
sua, quomodo put-
amus eam timuisse ne
diceret ei Dominus. Surge & adiuva foro
rem tuā? Mira enim
fauitate tenebatur,
qua profecto maior
est mentis quam ven-
tris: fed causam suam
tanquam ociosi audi-
ci maluit commi-
te. nec in responden-

do voluit laborare. si.n.pararet respondi sermonem, remitte-
ret audiendi intentionem. Respondit ergo Dominus, qui in ver-
bo non laborabat quia verbū erat. Sequitur enim: {Et respon-
dens dixit illis Dominus: Martha Martha, sollicita es & turbaris er-
ga plurima.} Repetitio nominis indicum est dilectionis, aut for-
tem quod intentionis, vt audiat attentius. Bi vocata audiebat:

{Turbaris erga plurima;} iādē circa multa es occupata, vule enim
homo occurrit quando ministrat & aliquando non potest, querit
multis enim esse proximum, cui vel exhibendum est officium miseri-
cordia si indigerit, & exhibendum est si indigerit. Ex quo iam con-
sequens est, vt etiam ille a quo nobis vicimus exhibendum est pxi-
mos nostrarit, proximi nomen ad aliquid est, nec quicquid esse
proximum, nisi proximo potest. Nullum autem exceptum esse, cui
misericordia denegetur officium, quis non videat? dicente domi-
no, Benefacite his qui vos oderunt. vnde manifestum est hoc pre-
cepto quo iubemus diligere proximum, etiam fratres Angelos co-
tineri, qd; quibus ranta nobis misericordia impendunt officia, ex
quo & ipse Dominus proximum nostrum se dici voluit, significans
se opitulum esse proximum iacenti in via. A M B R O . Non n.
cogitatione facit proximum, sed misericordia, quia misericordia se-
cundum naturam, nihil enim eam secundum natum quā iaua
re confortat nature.

i q B E D A . Dilectio Dei & proximi, quæ superius verbis &
parabolis continetur, hinc ipsi rebus & veritate designatur. Di-
citur: n. {Factum est autem dum iret, & ipse intravit in quoddam
castellum.} O R I G . Cuius quidem nomen Lucas hic taceret, ex
Iohannes exprimit vocans ipsum Bethaniam. AVG . de Verdo.
Sed dominus qui in sua propria venit, & sui eum non recepit,
suscepit est tanquam hospes. Sequitur enim: {Et mulier quadam
Martha nomine exce. il. in do. suā} sicut solent suscipi peregrini:
sed tamen suscepit famula Dominum, ega Saluatorem, creature
creatore. Ne quis autem dicat: O beati qui Christum suscipere
in domum propriam meruerit, noli dolere cum inquit: Quod. n.
vntex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Accepta autem forma
seruit, in illa pasci a seruis vultus dignatione, non conditione. Ha-
bebat carnem in qua quidem esuriret & stirebat in heremo esu-
rienti Angeli ministrabant, ergo quod paci voluit, pacienti prasti-
tit: Martha igitur Dominum pacienti disponens, & preparans circa
ministerium occupabatur: Maria vero soror eius paci magis
elegit a Domino. Sequitur enim: {Et huic erat foror nois Maria,
et etiam sedens fecus pedes Domini audiebat verbum illius.} C H R Y S O . Non simpliciter dicitur de Maria, quod federerit
pro Iesum, sed fecus pedes illius, vt offendat diligentiam, assidui-
tatem, & soleritatem erga auditionem, & multam reuerentiam quā
habet ad dominum. AVG . de Verb. Domi. Non ergo Dominus opus
reprehendit: sed munus distinxit. Sequitur enī: Maria optimā
parte elegit, quae non auferret ab ea. Non tu malum, sed illa
meliorem in deo meliorum? quia ab ea non auferretur, ut auferret
aliquid onus necessitatis. Non n. cum veneris ad illam patram,
inuenies peregrinum, quem scilicet hospitio, sed bono tuo ause-
retur, vt quod melius est detur, auferretur a te labor vt requies de-
etur. Tu nauigas, illa in portu est, a terra enim est dulcedo verita-
tis: in hac tamen vita augetur, in illa perficietur: num qd auferret.
A M B R O . Agat ergo te sicut Mariam defiderium sapientie:
hoc enim maius, nec perfectius opus, ne ministerij cura cognitio-
nem verbi scilicet auferat. Nec arguit eos & otiosos iudices, quos
ideas sapientia fludere. A V G U S T I N . de Quaest. Euang.
Mythicæ autem, quod Martha exceptit illum in domum suam, in-
significat Ecclesiam, quia nunc exceptit dominum in cor suū: Maria
foror eius, quod fedebat ad pedes domini, & audiebat verbum eius,
significat eandem Ecclesiam: sed in futuro feculo, vbi cessans ab
opere ministerio uec indigentia, sola sapientia perficitur. Qd
autem conqueritur, qd foror eius eam non adiuuet, occasio datur
sentientiæ dñi, quia pñit illa Ecclesiam sollicitam esse & turbari er-
re. Caten. Aur. S. Tho.

Lib.2.q.2.

Y 3 ga plu-